

Levlâke hadisinin kaynağı üzerine

Tekirdağ'dan İsmail Karaavcı: “Levlâke kudsî hadisinin kaynağı hakkında bilgi verir misiniz? Kimisi zayıf diyor, kimisi de bu kudsî hadise zayıf diyene akılsız diyor. Bunun ortası yok mudur? Kaynağını araştıran birisi neden akılsız olsun? Bir kudsî hadisin zayıf olma ihtimali nasıl olabilir?”

“Levlâke levlâke Lema halaktü'l-eflâk=Sen olmasaydın, sen olmasaydın Ben âlemi yaratmazdım” sözü İslâm ümmetinin âlimleri ekseriyetince kudsî hadis olarak biliniyor. Bu hadis-i kudsînin kaynakları vardır şüphesiz. Bu hadis-i kudsî, Suyutî'nin El-Leâli'l-Masnûa; Aliyyü'l-Kârî'nin El-Esrâru'l-Merfûa ve diğer bir eseri olan Şerhü's-Şifâ; Şevkânî'nin El-Fevâidü'l-Mecmûa; Hâfız Aclunî'nin Keşfü'l-Hafâ; Muhammed Said Zalûl'ün Tahkîk; İmam-ı Nevevî'nin El-Ezkâr adlı eserlerinde kayıtlıdır. Diğer yandan Mevlânâ Câmî, Ahmed-i Cezerî, Mevlânâ Hâlid, İmam-ı Rabbânî, Bedüzzaman Said Nursî gibi nice İslâm âlimleri bu hadis-i kudsîyi eserlerine alıp tevhid inancına uygun izahlar getirmişlerdir.

Fakat bu hadis-i kudsî, kütüb-ü sitte içerisinde yer almıyor. Günümüzdeki hadis tenkitçileri için hadis diye bilinen bir sözün kütüb-ü sitte içinde yer almaması ise hadis için bir eksiklik teşkil ediyor.

Bu duyarlılığı kınamıyoruz. Kütüb-ü sitte gibi sıhhatinden ümmetçe şüphe edilmeyen ciltlerle hadis kitapları şüphesiz önemli, makbul ve sahih kaynaklardır. Hadis diye bilinen (bilhassa hadis-i kudsî olarak bilinen) bir sözün kütüb-ü sitte içinde yer alıp almadığı hususunda titizlik göstermeyi doğru algılayabiliyoruz. Bu konuda titizlik gösteren insanları akılsız olarak itham etmek şüphesiz doğru bir üslup değildir. Buna katılamayız.

Fakat amelî hüküm ihtiva etmeyen, ümmeti yanlış amel etmeye yönlendirmeyen, tevhid ve iman esaslarına da aykırılık taşımayan bir hadîs için, kütüb-ü sitte içerisinde yer almıyor diye eleştiri dozunu şiddetlendirmeyi ve ortalığı tozu dumana katmayı da fazla abartılı buluyoruz.

O halde önce üslûbümüzü düzeltmemiz gerekiyor. Ne bu hadis-i kudsîye, kütüb-ü sitte içerisinde yer almıyor diye hücum edelim, ne de bu hadis-i kudsî için kaynak soruşturması yapanları akılsızlıkla itham edelim!

Bunun orta yolu vardır. Orta yolu şudur: Ümmet ilk asırlardan beri bu hadis-i kudsîye nasıl yaklaşmış? Ve ümmet bu yaklaşımıyla sapık yollara girmiş mi? Hadis-i kudsî diye bilinen bu söz, ümmetin istikametini bozmuş mu? Bunlara bakılmalıdır.

Ümmet bu hadis-i kudsîye nasıl bakmış ise, bizim de o pencereden bakmamızda hiçbir sakınca yoktur.

Bir defa şiddetli hadis tenkitçileri bin dört yüz yıldan beri hep var olagelmıştır. Bu tenkitçilerin çoğundan bu hadis senet itibariyle olmasa da, mânâ itibariyle geçer not almıştır. Yani bu hadîse mânâ olarak ilişen bir tenkitçi olmamıştır. Hadis tenkitçileri bu hadîsin kuvvetli bir senedi olmadığı konusunda birleşmişlerse de, bu hadîsi mânâ olarak doğrulayan ve senedi de kuvvetli olan başka hadisler ve hatta âyetlerin de bulunması bu hadîsi temize çıkarmaya yetmiştir.

Meselâ, Kur'ân, Hazret-i Muhammed (asm) için, "Vemâ erselnâke illâ rahmeten lil âlemîn"¹ buyuruyor. Şimdi düşünelim: "Âlemîn" ne demektir? Kâinât demek değil midir? Eflâk demek değil midir? "Âlemîn" sözcüğü yerine "kâinât"ı koyduğumuzda bu âyetin mânâsı: "Biz seni kâinâta rahmet olmasaydın göndermezdik!" olmaz mı? Bu âyet ile, "Sen olmasaydın, sen olmasaydın Ben âlemi yaratmazdım" sözü arasında mânâca neredeyse örtüşme yok mudur?

Peki mânâsı bu denli kuvvetli bir hadis-i kudsî, kütüb-ü sitte içinde kaydedilmemiş olabilir mi? Olabilir. Görüldüğü gibi olmuştur! Kim bilir, ilk dönemlerde, çok yaygın olarak bilinen bir hadis-i kudsî olduğu için rivayet zinciri önemsenerak kaydedilmemiş; bu yüzden de, sonradan şiddetli usûller ortaya koyan kütüb-i sitte imamaları tarafından ayıklanmış olabilir. Ne var ki, hiçbir kütüb-ü sitte imamı, sahih hadislerin sadece kendi kitaplarında yer alan hadislerden ibaret olduğu iddiasında bulunmamıştır!

Bu hadis-i kudsînin, tevhid inancı çerçevesinde hiç kimsenin reddedemeyeceği izahlarını ise Risâle-i Nur'un değişik risâlelerinde bulmak mümkündür. O halde bu hadis-i kudsîyi; kütüb-ü sittede kayıtlı olup olmadığına bakmaksızın, Risâle-i Nur'un izahları çerçevesinde anlamanın imanımıza tahkik kazandıran önemli bir boyuta sahip olduğu unutulmamalı; şekil üzerinde durmayıp, mânâ ile kifayet edilmelidir.

Dipnotlar:

1- Enbiya Sûresi: 107.